

Казас Марко Ілліч
(1870–1956)

**Викладач Всеукраїнського технікуму
комунального господарства (1922–1924)**
Професор кафедри санітарної техніки (1939–1941)
Завідувач кафедри сантехніки (1945–1947)
**Професор кафедри міського господарства та
санітарної техніки (1949)**
Відомий фахівець у галузі санітарної техніки

Марко Ілліч Казас народився 17 березня 1870 р. у м. Сімферополі. Він був четвертим сином у родині відомого караїмського та кримсько-татарського діяча культури – просвітителя, поета, філософа, поліглота І. І. Казаса. Ілля Ілліч був засновником татарської педагогічної школи та інспектором Олександрівського караїмського духовного училища у Сімферополі, автором багатьох посібників та підручників для татар та караїмів.

Його авторитет, глибока релігійність та культура світського вченого дозволяли примиряти консервативні, релігійні верстви караїмів та націлену на перетворення молоду інтелігенцію. За свої заслуги він отримав спадкове дворянство, чин дійсного статського радника та низку орденів, включно до Святого Володимира III ступеня.

У 1878 р. юний Марко вступив до підготовчого класу Сімферопольської чоловічої казенної гімназії, де навчався у паралельних класах. За успішне навчання у 1881 р. був заохочений нагородою II ступеня. У 1889 р. вступив до Новоросійського університету (м. Одеса) на математичне відділення фізико-математичного факультету. З 3-го курсу перейшов до Санкт-Петербурзького гірничого інституту, який закінчив у 1897 р. зі званням гірничого інженера.

На службу молодий інженер поступив до Тверського губернського земства, у дорожній відділ, де протягом року займався дослідженням земських ґрунтових доріг. Одночасно відбував військову повинність як доброволець у 8-му гренадерському полку, що квартирував у м. Твері.

З початку 1899 до 1912 р. Марко Ілліч займав посаду маркшейдера гірничого відомства при Кавказькому гірничому управлінні в м. Тіфлісі. Під час російсько-японської війни (1904–1906 рр.) був призваний до війська, служив прапорщиком у Анапському резервному батальоні у Катеринодарі (нині Краснодар), а після закінчення війни переведений до Баку на посаду помічника контролера з обліку нафти на казенних землях Апшеронського півострова. За відмінну службу йому було присвоєно чин надвірного радника.

1910 року Марко Ілліч отримав посаду позаштатного маркшейдера при Кавказькому гірничому управлінні. У 1911 р. за дорученням Миколаївської міської управи вони разом з Д. С. Черкесом проводять дослідження і складають проект каналізації та очисних споруд м. Миколаєва.

Робота у сантехнічній галузі настільки зацікавила його, що у 1912 р. він звільнився зі служби на Кавказі і остаточно перейшов на роботу до Харківської міської управи на посаду завідувача технічної контори на будівництві каналізації під керівництвом Головного будівельника каналізації Д. С. Черкеса. У січні 1914 р. талановитий інженер був відряджений для вивчення роботи каналізації і сміттєспалювання в Берліні, Парижі, Лондоні, Манчестері та Бірмінгемі. Як було

прийнято на початку ХХ ст., він не потребував перекладача, адже вільно читав та розмовляв французькою, німецькою та англійською мовами. За необхідності міг вільно спілкуватися на виробництві з підлеглими робітниками – кримськими татарами.

З початком Першої світової війни в 1914 р. М. І. Казас був мобілізований і провів три роки у військах. На Кавказькому фронті у 1915 р. був тяжко поранений. Після демобілізації у 1917 р. повернувся до Харкова і став до роботи у Харківській міській каналізації.

Подальше життя та діяльність М. І. Казаса були пов'язані з Харковом. Багатогранні таланти, невичерпна енергія та найвища інженерна кваліфікація зумовлювали незмінну затребуваність Марка Ілліча на різнопланових посадах. Так, у 1917–1924 рр. він працював старшим інженером, завідувачем технічної контори будівництва та експлуатації Харківської каналізації, завідувачем відділу благоустрою і підприємств Головкинського.

З 1924 до 1931 р. Казас М. І. був членом бюджетно-фінансової секції з питань комунального господарства при Держплані УСРР. Одночасно за сумісництвом у 1925–1927 рр. він працює консультантом з топографічної зйомки міста у межовому відділі Харківської міськради. У 1931–1932 рр. – завідує секцією каналізації Донбасводопроєкту, а у 1932–1937 рр. – начальник технічного відділу Харківської каналізації, згодом – завідувач групи проектування каналізації Великого Харкова. До цього слід додати спільну роботу із професором Д. С. Черкесом над проектами каналізування Полтави, багатьох селищ Донбасу, Слов'янського курорту, Сімферопольського конезаводу, Аянського водогону для м. Сімферополя.

У 1922–1926 рр. Марко Ілліч співпрацює з журналом «Коммунальное хозяйство Украины». У 1935–1936 рр. – свою практичну роботу поєднує з науковою діяльністю у Гідротехнічній лабораторії Південспецбуду.

Отримані на практиці знання М. І. Казас щедро віддавав молоді. Викладацькою діяльністю він займався у 1922–1924 рр., читаючи курс лекцій з санітарної техніки у Всеукраїнському комунальному технікумі, а з 1926 р. – на комунальному факультеті Вечірнього технікуму народного господарства та викладаючи на курсах для лікарів. З 1930 р. працював у Харківському інституті інженерів комунального будівництва. У 1937 р. йому було присвоєно науковий ступінь кандидата технічних наук, а 1939 р. – затверджено у званні професора кафедри санітарної техніки. Під час німецької окупації працював інженером каналізаційного господарства, а відразу після звільнення міста повернувся на посаду професора ХІКБ, де 13 липня 1945 р. очолив кафедру сантехніки. 19 липня 1949 р. був затверджений на посаді професора кафедри міського господарства та санітарної техніки ХІКБ.

Помер Марко Ілліч 3 січня 1956 р. у Харкові.

Професор М. І. Казас був одним із провідних спеціалістів в галузі санітарної техніки, зробив величезний внесок у розвиток каналізаційної системи м. Харкова. Його перу належать 15 наукових праць загальним обсягом у 57 друкованих аркушів. Серед них «Короткий довідник проектувальника каналізації», який був виданий у 1935 та 1937 рр., вважається найважливішою роботою і з успіхом використовується інженерами-сантехніками.

Н. П. Тринутіна

Бібліографія праць професора М. І. Казаса

1923

1. Деревянные водопроводные трубы / М. Казас // Коммунальное хозяйство на Украине. – 1923. – № 1. – С. 34–37.

1925

2. О коммунальных тарифах / М. Казас // Бюллетень Госплана УССР. – 1925. – № 5. – С. 11 – 20.

3. Первый Международный съезд деятелей санитарной техники / М. Казас // Коммунальное хозяйство Украины. – 1926. – № 8–9. – С. 38–44.

1926

4. Проект снабжения гор. Симферополя водой из источников реки Салгира (Аянского источника) / М. Казас // Коммунальное хозяйство Украины. – 1926. – № 1. – С. 201–205.

1935

5. Краткий справочник проектировщика канализации / Д. С. Черкес, М. И. Казас. – Харьков ; Киев : Гос. науч.-техн. изд-во Украины, 1935. – 312 с.

1936

6. Самоточно-напорна система каналізації / М. Казас // Записки Харківського інституту комунального господарства. – Харків : ХІКГ, 1936. – № 1. – травень–червень. – С. 29–48.

1937

7. Краткий справочник проектировщика канализации / Д. С. Черкес, М. И. Казас. – 2-е изд., испр. и доп. – Харьков ; Киев : Гос. науч.-техн. изд-во Украины, 1937. – 425 с.

1939

8. Ливни Донбасса, Харькова и Киева / Д. С. Черкес, М. И. Казас. – Харьков : ХИИКС, 1939. – 68 с.

Публікації про М. І. Казаса

1. Казас М. И. // Развитие строительной науки и техники в Украинской ССР : в 3 т. – Киев : Наукова думка, 1990. – Т. 3 : Строительная наука и техника в Украинской ССР в 1943–1987 гг. – С. 312.
2. Казас Марк Ильич // Учёные Харькова к годовщине освобождения родного города. – Харьков : Знамя, 1944. – С. 34.
3. Казас Марко Ілліч // Комунальне господарство міст : зб. наук. праць / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – Вип. 121. – С. 2–4. – (Серія «Технічні науки та архітектура»).
4. Казас Марко Ілліч // Харківська державна академія міського господарства / редкол.: Т. П. Єлісеєва, О. Л. Рябченко, Н. П. Тріпутіна та ін. ; гол. ред. Г. В. Стадник. – Харків : Золоті сторінки, 2002. – С. 35, 41, 57, 174.
5. Казас Марко Ілліч // Харківський інститут інженерів комунального будівництва. 1941–1945 / [керівник проекту В. М. Бабаєв ; гол. редкол. Л. М. Шутенко ; коорд. проекту Т. П. Єлісеєва ; упоряд.: Т. П. Єлісеєва, Т. О. Лобинцева]. – Харків : Золоті сторінки, 2015. – С. 38, 131, 133. – (Сторінки історії Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова).
6. Казас Марко Ілліч // Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова : монографія / [керівник вид. проекту : В. М. Бабаєв, редкол.: Л. М. Шутенко, Г. В. Стадник, Т. П. Єлісеєва та ін.]. – Харків : Золоті сторінки, 2012. – С. 33, 49, 52, 58, 74, 119, 121, 129, 244, 344, 350, 424, 515.
7. Казас Марко Ілліч: 145 років з дня народження // Світлотехніка та електроенергетика. – 2015. – № 1. – С. 4.